

Keigoed

Een verscholen kunstwerk in een meertje in Emmen is uit de vergetelheid gehaald door een video. Door Hilda Bouma

Soms moet een kunstwerk jarig worden om het te kunnen voltooien. Dat is het geval met *Broken Circle/Spiral Hill*, een kunstwerk aan de oever van een zandafgraving in Emmen. Het is een landartproject, een kunstwerk dat ingrijpt in het landschap. In het water ligt een cirkelvorm van zand met een hapje eruit die aan een pacman doet denken. Het tweede deel, een heuvel met een spiraalvormig pad naar de top, is bedoeld als uitkijkpost.

De maker, de Amerikaan Robert Smithson, wilde er in 1971 een film bij maken die een integraal onderdeel zou vormen van het werk. Hij schoot samen met zijn vrouw Nancy Holt beelden van de activiteiten met graafmachines in het water. Smithson kwam echter in 1973 om het leven bij een vliegtuigongeluk voor de film af was.

Ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van dit bijna vergeten kunstwerk is er alsnog een video gekomen, waarbij de beelden uit 1971 zijn aangevuld met prachtige shots uit de lucht. En niet te vergeten met geluid, want dat was er nog niet. Tot verrassing van de makers (Nancy Holt en Theo Tegelaers van de Stichting Kunst in de Openbare Ruimte) stond er nog zo'n oude graafmachine op het bedrijf van Firma De Boer, de eigenaar van de zandgroeve. Het ding bewoog niet meer, maar grommen kon hij gelukkig nog wel. En dat doet hij nu synchroon met de beelden van toen.

Smithson was gefascineerd door het Nederlandse landschap, dat grotendeels met mensenhanden is gevormd uit water. Toen Wim Beeren hem in 1971 vroeg iets te maken voor de manifestatie 'Sonsbeek buiten de perken' in Arnhem, voelde hij er niet veel voor dat in het park zelf te doen. Een park is immers al gecultiveerd. Hij zocht een wat ruwer terrein om naar zijn hand te zetten.

Nancy Holt herinnert zich nog dat ze in Drente aankwamen. 'In Emmen was geen auto te huur. We moesten iedere dag op de fiets, dat was nieuw voor ons', vertelt ze bij de presentatie van de video. 'Mijn nieuwe camera lag in het mandje. Onderweg kwamen we door magische bossen met een hunebed van keien.'

In de *Broken Circle* ligt ook een grote kei. Aanvankelijk wilde Smithson die weg hebben, maar dat ding weegt drieduizend kilo, daar was geen geld voor. Achteraf was hij er blij mee. De kei ligt ook, geheel toevallig, precies in het midden. De Drentse hunebedden zijn een erfenis van de ijstijd, toen de enorme stenen meegesleurd werden door gletsjers. Nog een verwijzing naar water en land. De *Broken Circle* zelf is een metafoor voor dijkdoorbraken, in het bijzonder die van de Watersnoodramp uit 1953, die zeer tot Smithsons verbeelding sprak.

In de film laat hij de dijken van de (dan nog niet gebroken) cirkel doorbreken.

De familie De Boer heeft al die jaren goed op het verscholen kunstwerk gepast, al is het door de jaren heen wel veranderd. De randen van de 'dijkjes' zijn al eens versterkt, en de heuvel is begroeid geraakt. 'Ik denk dat Bob het wel mooi gevonden zou hebben, zo'n harig uiterlijk', zegt Nancy Holt. 'Hij wilde dingen ontwerpen die permanent genoeg waren om veranderingen te ondergaan.'

De video 'Breaking Ground' over *Broken Circle/Spiral Hill* is t/m 27 november doorlopend te zien in CBK Emmen (Ermerweg 88b 'De Fabriek', Emmen). Het kunstwerk zelf is ook te bezoeken (Emmerhoutstraat 150, Emmen), op werkdagen graag wel eerst bellen: 0591-623037. Info: brokencircle.nl, landartcontemporary.nl. In januari verschijnt bij Alauda het boek 'Robert Smithson, Art in Continual Movement'.

Beeld uit de video 'Breaking Ground' (2011). Inzet: Nancy Holt filmt met haar nieuwe camera terwijl Robert Smithson toekijkt in 1971.